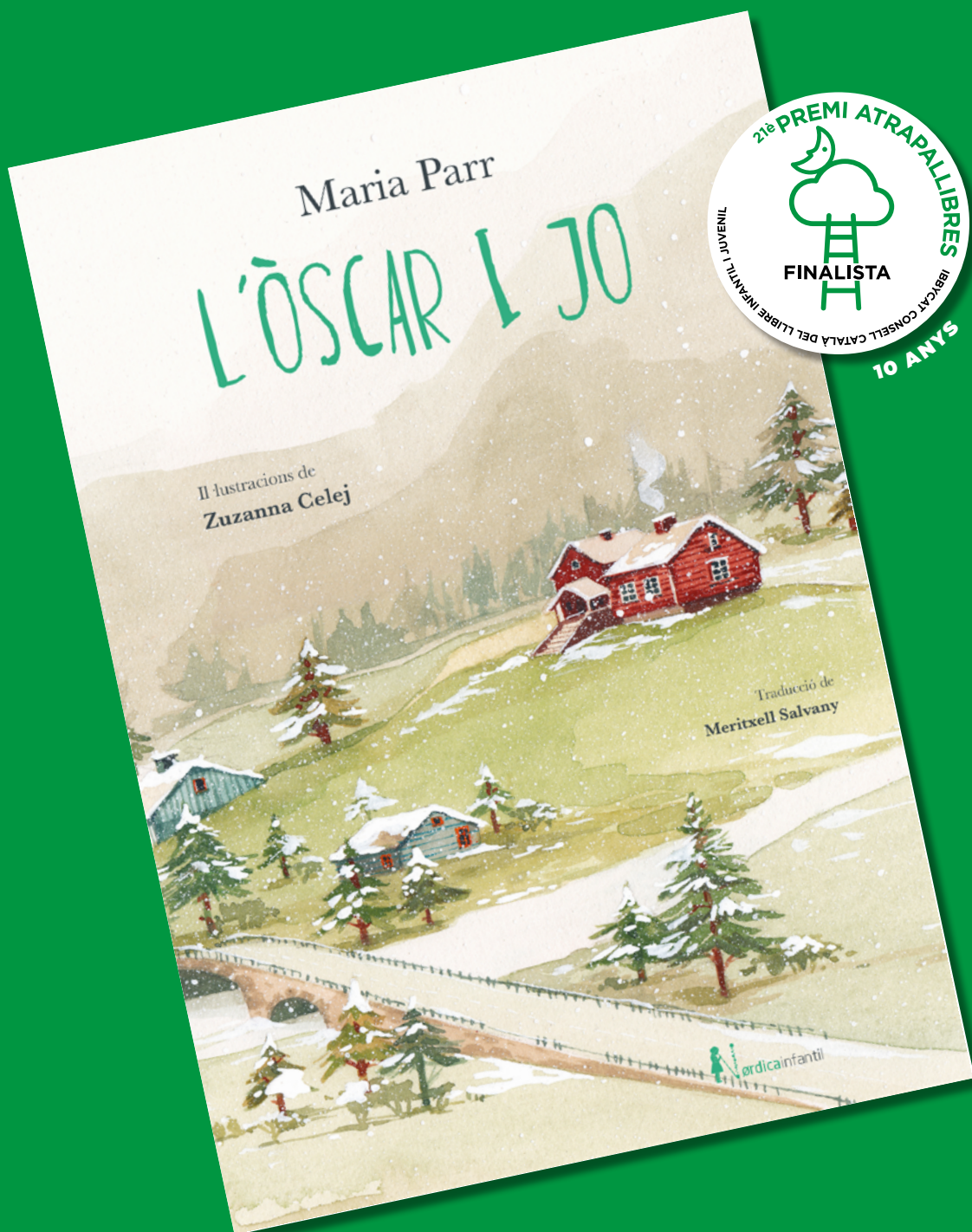

21è Premi Atrapallibres

L'Òscar i jo

Guia de lectura a càrrec de Montse Marcet

Fitxa

Autora: Maria Parr
Il·lustradora: Zuzanna Celej
Traducció: Meritxell Salvany
Lloc d'edició: Madrid
Editorial: Nórdica Libros
Col·lecció: Nórdica Infantil
ISBN: 978-84-10200-84-5

Resum

L'Òscar i l'Ida són germans. S'estimen molt, però, com tots els germans, tenen moments de tot, es necessiten i s'enfaden, s'ajuden i es cuiden. Acompanyarem l'Ida i l'Òscar en les seves petites aventures, els entrebancs de la vida i les alegries compartides amb la família i els companys. Ens ennuegarem d'emoció en algunes estones i riurem amb els acudits d'aquest Òscar de cinc anys trapella, tossut, inquiet i agosarat i la seva germana Ida, responsable, assenyada i que s'estima l'Òscar amb una tendresa encantadora.

Plana per tota la història la quotidianitat del dia a dia, del compartir estones de joc i de reflexió, de tristesa i de joia. L'acompanyen les il·lustracions de Zuzanna Celej, amb les seves aquarel·les i el do per il·lustrar aquests mapes que ens mostren el paisatge on ens trobem i també posar el focus en els petits detalls.

Autors

Maria Parr (Fiska, Noruega, 1981) és escriptora, i ja de molt petita va començar a escriure històries. Va estudiar Llengua i Literatura Nòrdica a la Universitat de Bergen, i actualment és professora a temps parcial a l'escola secundària de Vanylven. Ha guanyat nombrosos premis, entre els quals el Luchs, el premi Brage, el Zilveren Griffel i el Prix Sorcière. Ha escrit altres meravelloses novel·les com *Tània Claravall*, *Cors de gofra* i *La Lena, en Trille i el mar*, tots apareguts a Editorial Nórdica.

Zuzanna Celej (Lodz, Polònia, 1982) és il·lustradora i actualment viu a Girona.

Es va graduar en Belles Arts per la Universitat de Barcelona, d'on va sortir fotògrafa, però després es va especialitzar en il·lustració a l'Escola d'Art i Disseny Llotja de Barcelona. La seva carrera professional està centrada en la il·lustració editorial i té més de quaranta llibres i àlbums publicats. La seva feina té una gran projecció professional i les seves il·lustracions s'han exposat a Polònia, els Estats Units, França i Anglaterra. Ha guanyat un gran nombre de premis nacionals i internacionals. Actualment, combina els projectes d'il·lustració amb la docència, impartint cursos d'arts plàstiques i tallers en màsters i escoles d'art.

Alguns elements interessants de l'obra

Estructura: El títol dels capítols

Tenim el text separat per capítols no numerats que, amb un enunciat llarg i descriptiu, ens anticipen el que passarà en aquell fragment, però amb prou ambigüïtat per no desvelar del tot el que ens hi trobarem.

Per exemple, a la pàgina 65 («El riu, o: Un safari fluvial, un desbordament i un gran canvi») podem intuir una aventura i un canvi important, però no que ens explicarà la mort de l'oncle Oyvind.

Sí que, quan el llegim, percebem que els canvis que ha ocasionat el riu en el terreny i el paisatge són una metàfora del que significa també la mort de l'oncle en les vides de la família, però això no es pot deduir pel títol del capítol.

Potser, més que informar-nos del que trobarem, els títols dels capítols ens porten a una interpretació equivocada expressament per aportar un element sorpresa, com per exemple a la pàgina 131 («A casa els veïns, o: El vampir de la galleda lila»), en què en cap cas ningú es pot imaginar que finalment es referirà a l'Òscar disfressat de vampir la nit de Halloween i que porta una galleda lila per recollir les llaminadures i que s'ha escapat de casa.

El marc narratiu

L'espai on passa la història és important i contribueix a crear l'atmosfera del relat, reforça sensacions i situacions. El paisatge, el poble petit, el clima.

Les contínues referències a la neu, al fred, a la pluja, i a l'entorn que els envolta, un poble petit amb una casa distanciada de les altres, envoltats de natura, amb un riu al costat, i amb grans espais per córrer, passejar, fer cabanes, i tenir mil aventures.

La història no seria la mateixa si estiguéssim en una àrea molt més densa de població i envoltats de cases, edificis i infraestructures de les ciutats grans o mitjanes.

Pàgina 65

«Ara sí. Per fi havia arribat la primavera de debò. L'aigua corria arreu amb un cloqueig constant. Però, sobretot, l'aigua corria i cloquejava al riu d'una mica més enllà de casa. No és prou gran ni prou fondo perquè un s'hi pugui ofegar, però és un riu de veritat que neix en un llac enorme entre muntanyes.»

Pàgina 108

«Tot seguit l'Òscar va començar a baixar pel marge de bosc, va tornar a agafar la bici i, sense dir res més, va començar a pedalar en direcció a l'escola tot sol per avisar la Therese.»

Trama concèntrica

Els elements giren entorn d'un nucli temàtic principal, que és la relació entre els dos germans. Les trames de cada capítol comencen i acaben amb una resolució del nus que plantegen però sempre giren al voltant de l'Òscar i l'Ida. Un petit conflicte, una trapelleria, una aventura, una situació emotiva i colpidora, però sempre amb els dos germans com a nucli central i protagonista i amb un final convincent que contribueix a fer que els lectors continuïn vivint la història.

Pàgina 97. Inici del capítol

«No faltava gaire perquè l'Òscar comencés la primària.»

Pàgina 113. Final del capítol.

«D'ençà d'aquell dia, l'Òscar i jo tenim unes banyes de cérvol a la paret del nostre dormitori, i són tan xules que, cada cop que ens les mirem, no podem deixar de somriure.»

El tema

Malgrat que el tema no és nou, perquè d'històries de relacions entre germans en tenim un gran assortit en la literatura infantil i juvenil, en aquest cas el tractament es mostra d'una manera que convida a la reflexió sobre diferents aspectes de la vida de família i de les situacions quotidianes. La pèrdua d'un familiar estimat, les relacions amb els pares, les petites batalles per aconseguir quotes de poder entre germans, la percepció del pas del temps i de créixer tant físicament com espiritualment, els esforços per portar-se bé i les recompenses que s'esperen d'això, la tendresa i l'estimació que es tenen els dos germans, la relació d'amor entre els dos oncles dels infants, la paciència que mostren els pares davant les trapelleres de l'Òscar i la complicitat amb l'Ida configuren una narració complexa, rica en matisos i que ofereix debat i contrast d'opinions i la converteix en versemblant i propera.

Pàgina 57

«Quan va arribar l'hora d'anar-nos-en, l'oncle Bulle va ajudar l'oncle Oyvind a aixecar-se de la cadira. Té molta força, l'oncle Bulle, i s'estima molt l'oncle Oyvind.»

Pàgina 99

«I en realitat no teníem cap motiu per estar preocupats. A l'Òscar li va tocar una mestra que, per dir-ho com ho deia la mare, semblava «caiguda del cel». Es deia Therese i era danesa, i qualsevol hauria dit que tenia la mateixa al·lèrgia a les cadires que tenia l'Òscar.»

Pàgina 151

«La mare és genial», vaig pensar llavors. I és que sempre sabia què havia de dir per arribar-nos a l'ànima.»

Pàgina 207

«Me l'estimo, l'Òscar, però em penso que no me l'havia estimat mai tant com aquell vespre de dissabte.»

Possibles propostes per a una presentació suggerent de l'obra i la seva mediació:

ABANS

Situar-nos en l'univers de l'autora

Maria Parr és una escriptora noruega; a la biografia de l'editorial Nórdica diu: «De petita ja era una narradora entusiasta, i mantenia desperts els seus tres germans fins a altes hores de la nit amb els seus contes. Maria Parr va començar a escriure les seves històries a l'escola».

L'afició a l'escriptura, tal com ens expliquen, ja la tenia de ben petita. Hi ha algú a l'aula que escriguí? Podem preguntar i comentar en què consisteix l'ofici d'escriptora i la vocació o la necessitat d'escriure.

Podem presentar els altres llibres de l'autora: *Tània Claravall*, *Cors de gofra*, *La Lena*, en *Trille i el mar*, també publicats per l'editorial Nórdica i il·lustrats per Zuzanna Celej.

Podem destacar o fer que els infants en comentin els aspectes comuns (el paisatge, el marc narratiu, els arguments que s'expliquen a la contracoberta).

Conèixer altres històries que ens parlin de germans

L'Òscar i jo ens parla de dos germans. Podem buscar altres històries que ens expliquin la relació entre dos germans i oferir-les per llegir com a complement:

Molly Wind. Bibliotecàries a cavall
Catalina González
Il·lustrat per Toni Galmés
Editorial Astronave

Germans cor de lleó
Astrid Lindgren
Il·lustrat per Noemí Villamuzza
Editorial Kókinos

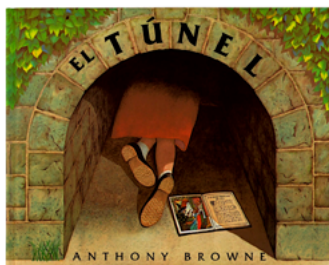
Els germans corb
Oriol Canosa
Il·lustrat per Cristina Bueno
Editorial BindiBooks

Germans
Marie Le Cuziat
Editorial Ecomi

El millor germà del món
José Ignacio Valenzuela
Il·lustrat per Max Saladrigas
Editorial BiraBiro

El túnel
Anthony Browne
Editorial Fondo de Cultura Económica

Quan cau la nit Lisou i Mylaine
Marion Achard
Il·lustrats per Toni Galmés
Editorial Astronave

DURANT

Analitzar la funció dels títols dels capítols

Podem fer l'exercici d'escriure en un full els títols dels capítols i, un cop llegits, escriure a sota si ens han posat en situació i ens ha explicat el que pensàvem o bé ens ha sorprès el que finalment hem llegit.

L'humor en la narració

L'humor és una constant en la narració. Podem demanar que apuntin en un full alguns fragments que els facin riure especialment i els podem comentar i comparar amb els dels altres lectors. Hi ha escenes tan subtils com la de la llista de coses que l'Òscar compra quan la resta de la família està amb la passa de mal de panxa:

Pàgina 40

«Tres ampolles grans de refresc de cola
Una ampolla de xampú (per als dinosaures)
Un paquet d'espècies per fer tacos
Dos quilos de patates per bullir
Una llauna de menjar per a gats (de gat no en tenim, però a l'Òscar li encantaria que en tinguéssim un)
Un paquet de panets
Quatre bossetes de gominols amb forma d'homenet
Vuit barres de xocolata amb llet
Una bosseta amb més gominols i altres
llaminadures a granel, totes dels caixons de les fileres de sota de tot
Una planta amb el seu test (per a la mare, que estava malalta)
Unes mitges de senyora»

DESPRÉS

Analitzem el narrador, el protagonista i els personatges

El narrador de la història és l'Ida, que comença a parlar i ens va explicant tot el que veu, pensa i sent, però és la protagonista? Sobre qui parla tota l'estona, sobre qui recau el pes de tota la història? Hi ha un protagonista o en són dos?

Estudiem detingudament la veu narrativa i comentem aquest aspecte.

- Els personatges estan ben definits? Tenim informació de l'edat, el grup social a què pertanyen, els atributs físics i psicològics?
- Els valors formen part de la construcció dels personatges?
- Són autèntics? És a dir, els infants i adults actuen com el que són?
- Generen empatia? Es construeixen a través de diàlegs clars i àgils?

Provocar un debat amb tots aquests aspectes ens familiaritza amb l'anàlisi literària de l'obra.

Les il·lustracions

La il·lustradora Zuzanna Celej ha fet tàndem amb l'autora en les quatre novel·les que ha publicat a Nórdica. Les aquarel·les que ha fet per mostrar el mapa on viuen l'Òscar i l'Ida ens transmeten pau i serenor. El seu estil està influenciat pel lloc on viu, perquè Zuzanna Celej viu en una casa enmig del bosc, envoltada d'animals i natura, i les seves aquarel·les ens transmeten aquesta delicadesa en l'observació del que l'envolta. Zuzanna Celej, al contrari del que molts il·lustradors han anat fent de passar-se a la il·lustració digital, segueix dibuixant i pintant a mà.

Ho explica en una entrevista que li fan a «Canal lector»:

«—Tens un estil únic, molt característic, una cosa realment difícil d'aconseguir en aquest camp artístic. Tens algun secret confessable a l'hora de modelar les teves històries? Imaginem que a part del talent implica moltes hores i hores de feina.

—Dedico molt de temps a les històries que il·lustro, a aprofundir-hi, ficar-me als seus escenaris, llegir i re-llegir el text, furgar en els seus matisos i documentar-me.

Una de les coses que més m'agraden de la meua feina és tot allò que puc aprendre de cada nou projecte.

I és cert que la il·lustració de llibres requereix molta dedicació i hores de feina. Les tècniques «analògiques» són molt lentes però, encara que sovint pateixo de manca de temps, tinc la immensa sort d'apassionar-me amb la meua feina.»

En les il·lustracions d'aquest llibre, a l'interior no hi ha color, només són il·lustracions en llapis, per indicacions de l'editorial, però és interessant observar quins elements o situacions ha decidit il·lustrar d'entre tots els objectes o escenes de la història, perquè ha triat, en la majoria de casos, il·lustrar objectes: l'armari de l'habitació de l'Ida i l'Òscar, la galleda, els pastissos, la motxilla amb les banyes, l'arbre de Nadal, i només en una il·lustració ens mostra l'Ida i l'Òscar en un paisatge, però estan d'esquena i lluny. En una altra il·lustració sí que ens mostra l'Ida abraçant el seu edredó en una única ocasió on veiem la cara de la nena. Són elements que tenen un pes narratiu molt important a la història.

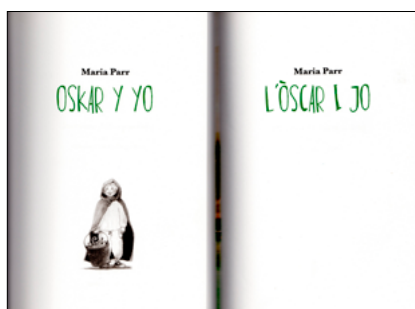

Zuzanna Celej no ens mostra en cap moment els altres personatges, els pares, els oncles, els amics. Creieu ho fa expressament perquè cadascú de nosaltres hi posi la cara i l'aspecte que vulgui?

Podríem fer un exercici de reflexió i demanar als lectors que si tinguessin l'encàrrec de l'editorial de fer nou il·lustracions per acompanyar el text quines haurien decidit fer i per què.

Si comparem les edicions en català i castellà del llibre trobem una diferència en les il·lustracions. En l'edició en castellà hi ha una il·lustració a la coberta de l'Òscar amb la galleda i vestit de vampir que no surt a l'edició en català.

Hi ha alguna raó perquè això sigui així? Podríem intentar parlar amb l'editorial i que ens ho expliqui.

I la picada d'ullet

Zuzanna Celej, en el mapa que dibuixa després de les guardes, ens fa una picada d'ullet i una connexió amb les altres novel·les de Maria Parr, perquè dibuixa una indicació de direcció cap a la dreta on ens mostra que més enllà hi ha Claravall i Knert-Mathilde, que són els pobles on es desenvolupen les històries de *Tània Claravall*, *Cors de gofra* i *La Lena, en Trille i el mar*.

Les emocions

Al llarg de la narració es van desgranant emocions diverses, element comú a totes les novel·les de l'autora.

Com diu Jaume Centelles en la seva ressenya a *La Invitació a la Lectura* del dia 13 de novembre del 2024:

«La narradora és l'Ida però el protagonisme està compartit amb el seu germà Òscar, un nen inquiet, que ho pregunta tot, és agosarat i comprensiu però també es mostra arrogant, trist, enfadat, malhumorat o espantat, de fet, com qualsevol infant d'aquesta edat tan divertida.»

L'Òscar se'ns mostra així, però també coneixem les emocions de l'Ida i de la família:

Pàgina 115

«Mentre teixia, però, em va venir al cap l'oncle Bulle, que ara vivia tot sol, i va ser com si de cop m'oblidés de com havia de continuar. I se'm va fer un nus a la labor, a més. Em vaig mossegar una galta per dins, però no va servir de res. [...] I llavors, a mitja classe, em vaig posar a plorar.»

Pàgina 94

«Tot i que era ben fosc i no es veia res, la mare va continuar mirant per la finestra. Jo, que encara estava ben inquieta, me'n vaig apartar una mica. Quan per fi ella es va tornar a girar, vaig veure que les llàgrimes li regalimaven galtes avall. Així i tot, somreia.»

Pàgina 77

«L'Òscar i jo el vam imitar i aviat vam ser entre les cames dels pares; va ser com entrar en una cabana humana. Les parets eren les seves cames.»

Podem buscar fragments on quedin reflectits sentiments o emocions ben clarament i comparar les escenes tristes amb les alegres.

Preguntes especials

- L'Ida i l'Òscar són persones que creus que podrien ser amics o veïns teus? Són personatges que s'assemblen a persones reals?
- Al llarg de la narració es descriuen els personatges, els pares, els oncles, els amics... te'n pots fer un «retrat»? Ens donen prou informació perquè puguem dibuixar-los?
- Hi ha escenes que contenen una gran dosi d'humor. T'han fet riure? Les trobes equilibrades amb les escenes de tristor i pèrdua?
- T'han vingut ganes de llegir els altres llibres de l'autora? Per què?
- Quan l'Òscar, l'Ida i l'Arvid juguen a la cabana, hi ha un moment que l'Ida dubta de si l'Arvid li segueix la veta a l'Òscar o, per contra, està jugant de debò. Per què creus que ho pensa?
- L'escena de l'aparició del Pare Noel a casa de l'Ida i l'Òscar està plena de malentesos i de pressuposar coses. Tu qui creies que era, el Pare Noel que apareix? T'ha semblat divertida, l'escena? T'ha passat mai alguna cosa semblant?
- Si poguessis parlar amb Maria Parr, què li demanaries? T'agradaria comentar-li alguna part del llibre?
- T'has sentit incòmode quan es parla de la mort de l'oncle Oyvind? Creus que la manera com es tracta el tema de la mort i el dol és correcta? Per què?